

4η ενότητα

ΕΝΩΜΕΝΗ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΟΙ ΠΟΛΙΤΕΣ

Σ' αυτή την ενότητα:

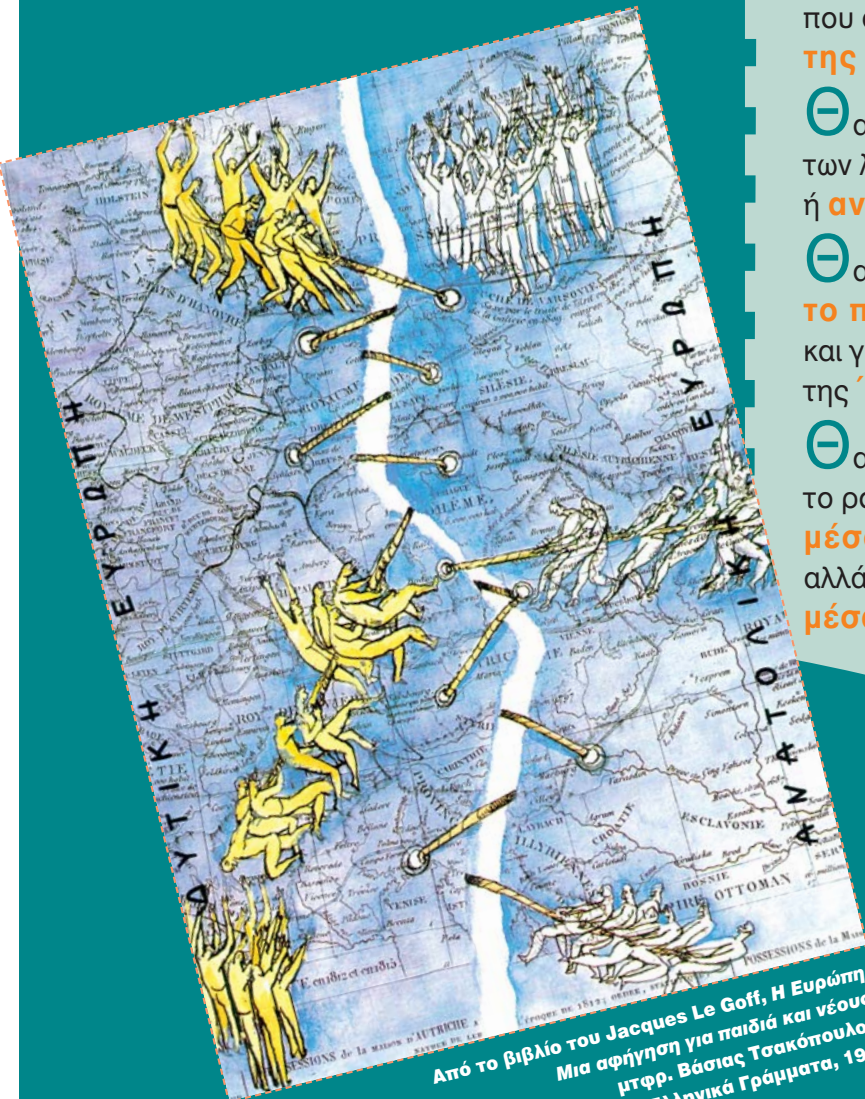
Θα γνωρίσουμε τα είδη των **αναφορικών προτάσεων** και το ρόλο που παίζουν στο λόγο μας.

Θα διαπιστώσουμε την ευρύτατη χρήση, στις ευρωπαϊκές γλώσσες, λέξεων που αξιοποιούν **λεξικά στοιχεία της ελληνικής**.

Θα μελετήσουμε τις σχέσεις μεταξύ των λέξεων που έχουν **παρόμοιες ή αντίθετες σημασίες**.

Θα συζητήσουμε διάφορες απόψεις για **το παρόν και το μέλλον της Ευρώπης** και για την ιστορική σημασία του εγχειρήματος της **Ένωσης**.

Θα σκεφτούμε και θα μιλήσουμε για το ρόλο που καλείται να παίξει **η χώρα μας μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση** αλλά και **η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσα στο σύγχρονο κόσμο**.

Από το βιβλίο του Jacques Le Goff, *Η Ευρώπη. Μια αφήγηση για παιδιά και νέους*,
μτφρ. Βάσιος Τσακόπουλος,
εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 1997

Κείμενο 1 [Περίπατος στην Ευρώπη]

Η Ευρώπη είναι σαν ένας κήπος που συγκεντρώνει τα πιο διαφορετικά λουλούδια, τα πιο αταίριαστα χρώματα. Κάθε φορά που περνούμε τα σύνορα μιας ευρωπαϊκής χώρας, αισθανόμαστε πως όλα αλλάζουν τριγύρω μας, όχι μόνο η γλώσσα και οι κοινωνικές συμβάσεις, μα κι ο αέρας που αναπνέουμε, κ' η ουσία της γης που πατούμε, κι ο χαρακτήρας των ανθρώπων που συναντούμε. Σε κάθε ευρωπαϊκή χώρα αισθανόμαστε αμέσως μια ιδιαίτερη έκφραση, μοναδική και αμίμητη, μια ιδιαίτερη φυσιογνωμία, ζωντανή και αεικίνητη, δημιούργημα της φύσης, των αιώνων και της ιδιοφυΐας ενός λαού.

Όταν, ύστερα από ένα ταξίδι, ξεδιπλώνουμε ένα χάρτη της Ευρώπης, ξαναζούμε με τον απλούστερο τρόπο αυτή την αίσθηση της βαθιάς αλλαγής που μας έδωσε η διάβαση των συνόρων. Η Ιταλία κίτρινη, η Γαλλία κόκκινη, η Βρετανία κίτρινη, η Γερμανία πράσινη. Η κάθε χώρα ξεχωρίζει από τις άλλες απότομα, βάνουσα ίσως. Αντιτάσσει στους γείτονες την ιδιαίτερη μορφή της, απλοϊκά, χοντρά, στις γενικές γραμμές της. Μπορούμε όμως να κοιτάξουμε αυτόν το χάρτη με το μικροσκόπιο και τότε διακρίνουμε πως η διαφοροποίηση συνεχίζεται στο άπειρο. Μέσα σε κάθε χώρα της Ευρώπης υπάρχουν πολλές μικρές χώρες, η καθεμιά με την ιδιαίτερη φυσιογνωμία της που ξεχωρίζει καθαρά από τη φυσιογνωμία του γείτονα. Κάθε επαρχία μιας ευρωπαϊκής χώρας έχει κάτι δικό της να μας πει, κάτι παλιό και κάτι σημερινό. Κάθε πόλη της Ευρώπης είναι σα μια ζωντανή γυναίκα που δε μοιάζει με καμιάν άλλη στον κόσμο, με το δικό της αέρα, με τα δικά της όνειρα, με τα δικά της πάθη. Είναι ένα πλάσμα μοναδικό, που δεν μπορεί να επαναληφθεί δύο φορές.

Η Ευρώπη είναι ένα σύμπλεγμα από άπειρες αντιθέσεις. Διαφορετικές και πολύ συχνά αντίθετες ψυχικές διαθέσεις γεννιούνται στο Βορρά και στη Μεσημβρία, στη Δύση και στην Ανατολή. Διαφορετικούς τρόπους του *αισθάνεσθαι* και του *σκέπτεσθαι* εκδηλώνουν οι Λατίνοι, οι Αγγλοσάξονες, οι Γερμανοί, οι Σλάβοι. Δεν ακούει κανείς την ίδια μουσική στις όχθες του Δούναβη, του Σηκουάνα, του Τάμεση. [...]

Όταν περιπλανάται κανείς στα μονοπάτια και στα άλση του κήπου της Ευρώπης, παρατηρεί από κοντά τις διαφορές και τις αντιθέσεις και μπορεί να τις αναλύσει λεπτομερειακά. Του λείπει όμως η αίσθηση του συνόλου. Χρειάζεται, ύστερα από την αναλυτική εξέταση των διαφορών, να τολμήσουμε να κάνουμε ένα γύρο απάνω από τον κήπο με αεροπλάνο. [...]

Η Ευρώπη, μονάχα όταν την κοιτάζουμε από ψηλά, δείχνει όλη τη λαμπρότητά της. Όταν σηκωθεί το αεροπλάνο, και αποκτήσουμε προοπτική, και μπορέσουμε να αγκαλιάσουμε την ήπειρο με μια ματιά, αισθανόμαστε ξαφνικά την αρμονία του συνόλου. Οι τοπικές παραφωνίες ενώνονται σε μια ανώτερη συμφωνία, που δεν μπορεί να τη συλλάβει το αυτί του πεζοπόρου, γιατί συντελείται ψηλά. Οι άπειρες αντιθέσεις συγχωνεύονται σε μια ανώτερη σύνθεση.

Γιώργος Θεοτοκάς, *Ελεύθερο πνεύμα*, εκδ. Ερμής, 1973

Ερωτήσεις κατανόησης

- 1 Ο συγγραφέας κοιτάζει την Ευρώπη με δύο διαφορετικές προοπτικές.
 - Αν θέλατε να εκφράσετε μονολεκτικά την εντύπωση που κυριαρχεί στη «μικροσκοπική» θεώρηση της Ευρώπης, ποια λέξη θα χρησιμοποιούσατε;
 - Ποια λέξη θα χρησιμοποιούσατε αντίστοιχα για τη μακροσκοπική («αεροπορική») θεώρηση;
- 2 Το κείμενο που διαβάσατε είναι γραμμένο αρκετές δεκαετίες πριν από τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο, ο συγγραφέας δείχνει να συναισθάνεται την ύπαρξη μιας ευρωπαϊκής ταυτότητας και μιλάει γι' αυτή με αγάπη και σεβασμό. Βρείτε λέξεις, φράσεις και σχήματα λόγου που φανερώνουν αυτήν τη στάση του συγγραφέα απέναντι στην Ευρώπη.

Κείμενο 2 [Ευρωπαϊκή Ένωση και ελληνική ταυτότητα]

Η εξέλιξη προς την Ευρωπαϊκή Ένωση, όταν μάλιστα τελικός στόχος είναι η δημιουργία μιας Συνομοσπονδίας, προκαλεί το φόβο μήπως οδηγήσει στην απώλεια των εθνικών μας ιδιαιτεροτήτων, της ταυτότητάς μας. Οι κίνδυνοι για την ταυτότητά μας δεν προέρχονται από τη διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Η επέκταση της αγοράς, η ανάπτυξη των επικοινωνιών, η διασύνδεση των τοπικών κοινωνιών με τον περιβάλλοντα διεθνή χώρο έχει οδηγήσει τόσο στην τυποποίηση των πολιτιστικών προϊόντων, όσο και στην απόλυτα ελεύθερη διακίνησή τους πέρα από τα εθνικά σύνορα. Είμαστε όλοι εκτεθειμένοι σε αληθινό βομβαρδισμό πολιτιστικών προϊόντων που διαμορφώνονται σύμφωνα με τη διεθνή διαφημιστική προβολή. Τα κράτη-έθνη δεν ανέκοψαν, αλλά αδιαφόρησαν γι' αυτή την εξέλιξη. Η Ελλάδα την ενίσχυσε μάλιστα έμμεσα με ιδεολογικό προσανατολισμό σε μια διαστρεβλωμένη και γι' αυτό χωρίς απήχηση ελληνική και χριστιανική παράδοση και με αδιαφορία προς τον παραδοσιακό λαϊκό πολιτισμό.

Η αντιμετώπιση αυτής της εξέλιξης δεν πραγματοποιείται με προσήλωση στις εθνικές, θρησκευτικές ή άλλες ιδιαιτερότητες που δήθεν κινδυνεύουν και με άρνηση της συμμετοχής στις ευρωπαϊκές εξελίξεις. Χρειάζεται να δώσουμε μέσα από τις ευρωπαϊκές εξελίξεις στην πολιτιστική μας ζωή μια διαφορετική διάσταση και δυναμική. Η ιδιαιτερότητά μας και οι παραδόσεις μας θα αποκτήσουν τη δυνατότητα αντίστασης και θα κρατηθούν ζωντανές, εφόσον αποτελέσουν για μας και για τους άλλους δημιουργικό στοιχείο, εφόσον συνδεθούν με τα σύγχρονα ρεύματα σκέψης πέρα από τα σύνορα. Η συμμετοχή μας στην αναζήτηση νέων ιδεών και νέων τρόπων έκφρασης θα ισχυροποιήσει και θα εμπλουτίσει την ταυτότητά μας. Η δύναμή μας θα προέλθει όχι από τα τείχη που θα ορθώσουμε γύρω από τη χώρα, αλλά από την ικανότητά μας να κάνουμε τη δική μας προσφορά πηγή έμπνευσης. Οι ευρωπαϊκές εξελίξεις δεν οδηγούν στην «κόλαση του πολιτισμού». Εξασφαλίζουν, απέναντι στην καταθλιπτική ομοιομορφία που επιβάλλουν οι δυνάμεις της αγοράς, τη δυνατότητα υπεράσπισης της διαφορετικότητας των λαών. Εξασφαλίζουν επίσης τη συνεργασία στη συνέχιση της ευρωπαϊκής πολιτιστικής παράδοσης που πηγάζει από την αρχαία Ελλάδα, που διαμόρφωσε τη σύγχρονη Ευρώπη, και ανήκει σε κάθε έθνος χωριστά, και ταυτόχρονα σε όλα μαζί.

Κώστας Σημίτης, *Εθνικιστικός λαϊκισμός ή εθνική στρατηγική;*, εκδ. Γνώση, 1992

Ερωτήσεις κατανόησης

- 1 Στη σύγχρονη εποχή ο κίνδυνος να χάσουν τα έθνη την ιδιαίτερη πολιτιστική τους ταυτότητα είναι πραγματικός ή φανταστικός; • Από πού προέρχεται ένας τέτοιος κίνδυνος;
- 2 Μπορείτε να αναφέρετε μερικά παραδείγματα από τη δική σας εμπειρία που να δείχνουν την τάση πολιτισμικής ομογενοποίησης των σύγχρονων κοινωνιών; (Σκεφτείτε π.χ. τους τομείς της διατροφής, της τέχνης, της ενδυμασίας, του τρόπου ζωής κ.λπ.)
- 3 Με ποιον τρόπο, σύμφωνα με το κείμενο, μπορεί η Ελλάδα να κρατήσει ζωντανή την ιδιαίτερη πολιτιστική της ταυτότητα;

Κείμενο 3 [Ο ευρωπαϊκός πολιτισμός με μια ματιά]

Στα τραπεζογραμμάτια ευρώ απεικονίζονται αρχιτεκτονικοί ρυθμοί που αντιστοιχούν σε επτά περιόδους της ευρωπαϊκής πολιτισμικής ιστορίας –κλασικός, ρωμανικός, γοθτικός, αναγεννησιακός, μπαρόκ και ροκοκό, αρχιτεκτονική χάλυβα και υάλου, μοντέρνα αρχιτεκτονική του 20ού αιώνα–, ενώ δίνεται έμφαση σε τρία βασικά αρχιτεκτονικά στοιχεία: παράθυρα, πύλες και γέφυρες.

Τα παράθυρα και οι πύλες στο πρόσθιο μέρος κάθε τραπεζογραμματίου συμβολίζουν το ανοιχτό πνεύμα, καθώς και το πνεύμα συνεργασίας στην Ευρώπη. Επίσης, εμφανίζονται τα δώδεκα αστέρια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα οποία συμβολίζουν το δυναμισμό και την αρμονία της σύγχρονης Ευρώπης.

Για να συμπληρωθεί το σχέδιο, στην οπίσθια όψη των τραπεζογραμματίων απεικονίζεται μια γέφυρα χαρακτηριστική της αντίστοιχης εποχής της ευρωπαϊκής πολιτιστικής εξέλιξης. Αυτές οι γέφυρες κυμαίνονται από τις πρώιμες κατασκευές στις πρωτοποριακές κρεμαστές γέφυρες της σύγχρονης εποχής και συμβολίζουν την επικοινωνία μεταξύ των λαών της Ευρώπης, καθώς και μεταξύ της Ευρώπης και του υπόλοιπου κόσμου.

*Τραπεζογραμμάτια και κέρματα ευρώ,
ενημερωτικό φυλλάδιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, 2000*

Ερώτηση κατανόησης

■ Ποια είναι και τι συμβολίζουν τα σχέδια που υπάρχουν στις δύο όψεις των χαρτονομισμάτων του ευρώ;

Κείμενο 4 [Η Ευρώπη των 25]

*Ηλίας Μακρής, περ. «Κ»,
εφημ. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 2003*

Ερώτηση κατανόησης

■ Το σκίτσο αυτό δημοσιεύτηκε τη στιγμή που η Ευρωπαϊκή Ένωση επιχειρούσε τη μεγαλύτερη διεύρυνση στην ιστορία της, στη Διάσκεψη των Ευρωπαίων ηγετών στην Αθήνα, την άνοιξη του 2003. Πώς νομίζετε ότι αντιμετωπίζει ο σκίτσογράφος τη διεύρυνση: με εμπιστοσύνη και αισιοδοξία ή με σκεπτικισμό και ανησυχία; ● Σε ποια στοιχεία του σκίτσου βασίζεται η άποψή σας;

B

Αναφορικές προτάσεις

Ακούω και μιλώ

1. Αναζητήστε στο βιβλίο της Γραμματικής τις αναφορικές αντωνυμίες και τα αναφορικά επιρρήματα.
2. Στα λόγια του διπλανού σκίτσου να βρείτε προτάσεις που εισάγονται με αναφορικές αντωνυμίες και αναφορικά επιρρήματα και να τις υπογραμμίσετε.
3. Ποια από τις προτάσεις που υπογραμμίσατε:
 - α. προσδιορίζει ένα ουσιαστικό;
 - β. είναι υποκείμενο ρήματος;
 - γ. έχει επιρρηματική σημασία;

Μαθαίνω ότι:

- ▶ Οι προτάσεις που εισάγονται με τις αναφορικές αντωνυμίες και τα αναφορικά επιρρήματα λέγονται δευτερεύουσες **αναφορικές προτάσεις**.
 - ▶ Οι αναφορικές προτάσεις μπορούν να παίξουν πολλούς διαφορετικούς συντακτικούς ρόλους στο λόγο.
 - ▶ Ανάλογα με το συντακτικό τους ρόλο διακρίνονται σε **ονοματικές** και **επιρρηματικές**.
4. Με βάση αυτά που ξέρετε για τις ονοματικές και τις επιρρηματικές προτάσεις μπορείτε να βρείτε ποιες από τις αναφορικές προτάσεις του σκίτσου είναι ονοματικές και ποια είναι επιρρηματική;

B1

Επιθετικές αναφορικές προτάσεις

Ακούω και μιλώ

1. Ξαναδιαβάστε την πρώτη παράγραφο του κειμένου 1 και υπογραμμίστε τις προτάσεις με *που*. • Προσπαθήστε να εντοπίσετε σε ποια λέξη αναφέρεται η καθεμιά από τις προτάσεις, τις οποίες υπογραμμίσατε.
2. Κάντε το ίδιο στη δεύτερη παράγραφο του κειμένου 2.
3. Προσπαθήστε να αντικαταστήσετε τα *που* με τους κατάλληλους τύπους της αντωνυμίας *ο οποίος*, *η οποία*, *το οποίο*.
4. Συζητήστε στην τάξη τις παρατηρήσεις σας σχετικά με τις αλλαγές που προκλήθηκαν στο ύφος των κειμένων. • Ποια από τις δύο εκδοχές προτιμάτε σε κάθε περίπτωση; Αυτή με το *που* ή εκείνη με το *ο οποίος*; Γιατί; • Γιατί νομίζετε ότι οι συγγραφείς προτιμούν την εκδοχή με το *που*;

Διαβάζω και γράφω

1. Αφού βρείτε τα παρακάτω αποσπάσματα μέσα στο κείμενο 1: «πολλές μικρές χώρες... του γείτονα», «Κάθε πόλη της Ευρώπης... με καμιά άλλη στον κόσμο», «Είναι ένα πλάσμα μοναδικό,... δύο φορές», υπογραμμίστε τις αναφορικές προτάσεις που περιέχονται σ' αυτά. • Μπορείτε να αντικαταστήσετε τις προτάσεις που υπογραμμίσατε με μια λέξη που να αποδίδει περίπου το ίδιο νόημα;
2. Συμπεράνετε: Τι είδους είναι οι αναφορικές προτάσεις που υπογραμμίσατε; Ποιος είναι ο συντακτικός τους ρόλος;

Μαθαίνω ότι:

- ▶ Από τις ονοματικές αναφορικές προτάσεις μια μεγάλη κατηγορία (όπως αυτές που υπογραμμίσαμε παραπάνω) χρησιμοποιούνται για να προσδιορίζουν κάποιο ουσιαστικό και έτσι:
 - είτε βοηθάνε στη διάκριση και την αναγνώρισή του
 - είτε απλώς προσθέτουν μια πληροφορία σχετικά με αυτό.

Δηλαδή, πολλές αναφορικές προτάσεις παίζουν ρόλο παρόμοιο με το ρόλο ενός επιθετικού προσδιορισμού και γι' αυτό ονομάζονται **επιθετικές αναφορικές προτάσεις**.

- ▶ Οι επιθετικές αναφορικές προτάσεις εισάγονται με τις αναφορικές αντωνυμίες:
 - **ο οποίος, η οποία, το οποίο**
 - **που**

Το αναφορικό *που* χρησιμοποιείται πιο συχνά στη γλώσσα μας, ιδιαίτερα στον προφορικό λόγο. Η αντωνυμία *ο οποίος, η οποία, το οποίο* χρησιμοποιείται περισσότερο στον επίσημο λόγο.

Ακούω και μιλώ

1. Στις δύο πρώτες παραγράφους του κειμένου 3 βρείτε και υπογραμμίστε δύο αναφορικές προτάσεις.
2. Ποια από τις δύο νομίζετε ότι αποτελεί απαραίτητο συμπλήρωμα της έννοιας του ουσιαστικού που προσδιορίζει και ποια αποτελεί ένα επιπλέον σχόλιο;
3. Σε ποια περίπτωση η αναφορική πρόταση χωρίζεται από την κύρια με κόμμα και σε ποια δε χωρίζεται;

Μαθαίνω ότι:

- ▶ Οι επιθετικές αναφορικές προτάσεις **δε χωρίζονται με κόμμα** από την πρόταση στην οποία αναφέρονται, όταν περιέχουν μια πληροφορία που θεωρείται απαραίτητη για τη διάκριση και τον ακριβή προσδιορισμό του ουσιαστικού στο οποίο αναφέρονται.
- ▶ Αντίθετα, **χωρίζονται με κόμμα**, όταν προσθέτουν απλώς μια ακόμα πληροφορία σχετικά με το ουσιαστικό που, όμως, είναι ήδη επαρκώς προσδιορισμένο.

Ορθογραφία

ΠΡΟΣΟΧΗ:

- ▶ Το αναφορικό **που** δεν τονίζεται.
- ▶ Αντίθετα, το ερωτηματικό **πού** τονίζεται.

Διαβάζω και γράφω

Βάλτε τόνο όπου χρειάζεται:

- α. Αναρωτιέμαι μέχρι **που** θα φτάσουν τα όρια της Ευρώπης στα χρόνια **που** έρχονται.
- β. **Που** μπορώ να βρω πληροφορίες για τα ευρωπαϊκά προγράμματα **που** αφορούν τους νέους επιχειρηματίες;
- γ. Με ρώτησαν από **που** ήρθα και φάνηκαν χαρούμενοι **που** με συνάντησαν.

B2

Ελεύθερες αναφορικές προτάσεις

Κείμενο 5 Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα ΝΕΟΛΑΙΑ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΕΟΛΑΙΑ

ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΕ ΤΗΝ ΚΟΙΝΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ
ΓΝΩΡΙΣΕ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ
ΠΟΛΥΜΟΡΦΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Έλα κι εσύ στο πρόγραμμα ΝΕΟΛΑΙΑ

Σου προσφέρει
την πληροφόρηση,
τη δυνατότητα κατάρτισης
και τις ευκαιρίες
για προώθηση νέων
συνεργασιών σε όλη
την Ευρώπη, ακόμη και
χρηματοδοτική στήριξη
των σχεδίων σου
για προσωπική και
τοπική ανάπτυξη.

Κάνε πραγματικότητα τα όνειρά σου

Δράση 1

ΔΙΕΥΡΥΝΕ ΤΟΥΣ ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ ΣΟΥ

Τα προγράμματα ανταλλαγών -διάρκειας από 6 έως 21 ημέρες- έχουν παιδαγωγικό, άτυπα εκπαιδευτικό χαρακτήρα, με σκοπό να φέρουν σε επαφή ομάδες νέων με διαφορετικό υπόβαθρο, από δύο ή περισσότερες χώρες, παρέχοντάς τους τη δυνατότητα να συναντηθούν, να συζητήσουν και να ασχοληθούν με διάφορα θέματα, ενώ ταυτόχρονα θα γνωρίζουν τους πολιτισμούς και τις χώρες τους.

Δράση 2

ΓΙΝΕ ΕΘΕΛΟΝΤΗΣ

Σου δίνεται η ευκαιρία να εργαστείς ως εθελοντής σε μια άλλη χώρα -για 6 έως 12 μήνες- και να συνεισφέρεις στην ανάπτυξη και στην υλοποίηση τοπικών δράσεων σε τομείς όπως η τέχνη, το περιβάλλον, η τεχνολογία, η πολιτιστική κληρονομιά, ο αθλητισμός, η ψυχαγωγία. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι να έχεις συμπληρώσει το 18ο έτος ηλικίας.

ΕΝΔΙΑΦΕΡΕΣΑΙ;

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα ΝΕΟΛΑΙΑ, μπορείς να επισκεφτείς το δικτυακό τόπο της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς (www.neagenia.gr) ή ένα από τα Κέντρα Πληροφόρησης Νέων.

Κέντρο Πληροφόρησης Νέων Αθήνας
Αχαρνών 417, 11143, Αθήνα - Τηλ.: (210) 2599500, Fax: (210) 2599507
www.neagenia.gr • e-mail: gram99@neagenia.gr

Κέντρο Πληροφόρησης Νέων Θεσσαλονίκης
Τσιμισκή 103, 546 22 Θεσσαλονίκη - Τηλ.: (031) 257 131-2, Fax: 257 137
Οι αιτήσεις για όλες τις δράσεις υποβάλλονται στην Εθνική Υπηρεσία.
Οι αιτήσεις για κάποιες ειδικές δραστηριότητες αποστέλλονται από τους φορείς απευθείας στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Διαβάζω και γράφω

1. Ένας μαθητής έτυχε να διαβάσει το ενημερωτικό φυλλάδιο για το ευρωπαϊκό πρόγραμμα ΝΕΟΛΑΙΑ (κείμενο 5) και σκέφτηκε να ενημερώσει τους φίλους του. Αυτοί έχουν πολλές απορίες και του υποβάλλουν ερωτήσεις σαν αυτές που ακολουθούν. • Συμπληρώστε τα κείμενα των απαντήσεων, βασιζόμενοι στις πληροφορίες που δίνει το φυλλάδιο.

ΕΡ.: Ποιοι μπορούν να λάβουν μέρος στη Δράση 1;

ΑΠ.: Στη Δράση 1 μπορούν να συμμετάσχουν όποιοι.....

ΕΡ.: Μπορούμε να λάβουμε μέρος και στη Δράση 2;

ΑΠ.: Δυστυχώς, όχι όλοι. Στη Δράση 2 μπορούν να λάβουν μέρος μόνο όσοι.....

ΕΡ.: Χρειαζόμαστε κι άλλες πληροφορίες για να αποφασίσουμε.

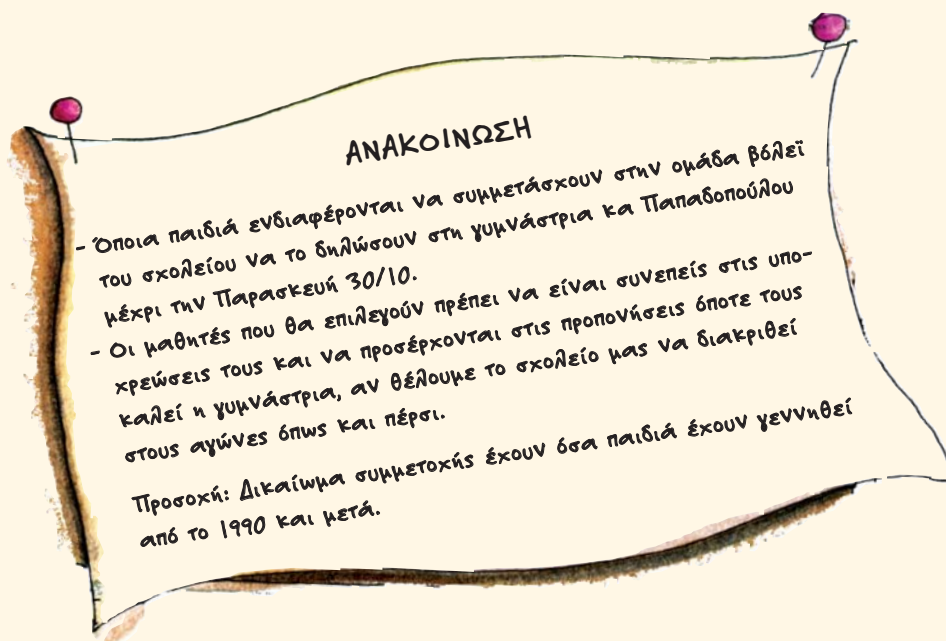
ΑΠ.: Ό,τι..... μπορούμε να το αναζητήσουμε στο Διαδίκτυο στη διεύθυνση www.neagenia.gr

ΕΡ.: Σε ποια χώρα λέτε να πάμε;

ΑΠ.: Μπορούμε να πάμε όπου.....

2. Μελετήστε τα κείμενα των απαντήσεων που φτιάξατε. • Από ποια ρήματα εξαρτώνται οι συμπληρώσεις που προσθέσατε; • Ποιες από τις συμπληρώσεις σας είναι υποκείμενα του ρήματος, ποιες είναι αντικείμενα και ποιες επιρρηματικοί προσδιορισμοί;
3. Εργαστείτε ανά δύο για να φτιάξετε μικρά κείμενα που θα μπορούσατε να αναρτήσετε στον πίνακα ανακοινώσεων της τάξης ή του σχολείου σας για οποιοδήποτε πραγματικό (ή φανταστικό) θέμα της σχολικής σας ζωής χρησιμοποιώντας, όσο μπορείτε, κάποιες από τις λέξεις: *όποιος (όποιοι, -ες), όσος (όσοι, -ες), ό,τι, όπου, όπως, όποτε, οποιοσδήποτε, οσοδήποτε.*

Π.χ.:

4. Στο κείμενο του παραδείγματος εντοπίστε τις αναφορικές προτάσεις και βρείτε το συντακτικό ρόλο της καθεμιάς.

Μαθαίνω για τις ελεύθερες αναφορικές προτάσεις

- ▶ Ελεύθερες αναφορικές προτάσεις λέμε εκείνες που εισάγονται με τις **αναφορικές αντωνυμίες** *όποιος* (-α, -ο), *όσος* (-η, -ο), *ό,τι*, *οποιοσδήποτε*, *οσοσδήποτε* κ.λπ. ή με τα **αναφορικά επιρρήματα** *όπου*, *όπως*, *όποτε* κ.λπ.
- ▶ Οι ελεύθερες αναφορικές προτάσεις που εισάγονται με **αναφορικές αντωνυμίες** είναι **ονοματικές** δευτερεύουσες προτάσεις, εξαρτώνται συνήθως από ένα ρήμα και μπορούν να είναι είτε:
 - α. το υποκείμενό του**
π.χ. Όποιος ενδιαφέρεται να το δηλώσει.
 - β. το αντικείμενό του**
π.χ. Η γυμνάστρια θα προπονεί κάθε Σάββατο όσους επέλεξε.
 - γ. κατηγορούμενο** (σπάνια)
π.χ. Εύχομαι να γίνεις ό,τι ονειρεύεσαι.
- ▶ Οι ελεύθερες αναφορικές προτάσεις που εισάγονται με **αναφορικά επιρρήματα** είναι δευτερεύουσες **επιρρηματικές** προτάσεις, εξαρτώνται από ένα ρήμα και εκφράζουν διάφορες επιρρηματικές σημασίες:
 - π.χ. ΧΡΟΝΟΣ: Θα έρχεστε όποτε σας καλώ.
 - ΤΡΟΠΟΣ: Η ομάδα μας θα διακριθεί όπως και πέρσι (όπως διακρίθηκε και πέρσι).
 - ΤΟΠΟΣ: Πάμε όπου θέλεις.

5. Ανταλλάξτε μεταξύ σας τις ανακοινώσεις που γράψατε στη δραστηριότητα 3. • Αναζητήστε, αν υπάρχουν, ελεύθερες αναφορικές προτάσεις, βρείτε με ποιες λέξεις εισάγονται και αναγνωρίστε το συντακτικό τους ρόλο.

Ορθογραφία

ΠΡΟΣΟΧΗ:

- ▶ Το αναφορικό **ό,τι** γράφεται διαφορετικά από τον ειδικό σύνδεσμο **ότι**.

Διαβάζω και γράφω

Συμπληρώστε τις παρακάτω φράσεις με *ό,τι* ή *ότι*:

- α.** Οι νέοι της Ευρώπης επικοινωνώντας μεταξύ τους ανακαλύπτουν έχουν πολλά κοινά όνειρα και προσδοκίες, αλλά και κοινά προβλήματα και ανησυχίες. Γι' αυτό, παραμερίζοντας χώριζε τους Ευρωπαίους των παλαιότερων γενεών, συνεργάζονται για την επιτυχία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για την ειρήνη και την κοινή ευημερία.
- β.** Πολλοί πιστεύουν η νέα πραγματικότητα που διαμορφώνεται στην Ευρώπη μπορεί να οδηγήσει σε μια πολιτισμική ομοιομορφία και να εξαφανίσει καλύτερο περιλαμβάνεται στις εθνικές ή στις τοπικές παραδόσεις των λαών της.
- γ.** Οι ευρωπαϊκοί κανονισμοί σε αφορά την προστασία του περιβάλλοντος είναι υποχρεωτικοί για όλες τις χώρες-μέλη.

B3

Γένος, αριθμός και πτώση της αναφορικής αντωνυμίας ο οποίος

Κείμενο 6 [Η Ευρώπη του Κόσμου]

Η μεγάλη Ευρώπη δεν πρέπει να φτιαχτεί χωρίς παράθυρο: ανοιχτό προς το Νότο, τον Τρίτο Κόσμο, τη Γη ολόκληρη, όχι για να την κυριαρχήσει, αλλά για να συζητήσει μαζί της και να τη βοηθήσει.

Ύστερα, η Ευρώπη δεν πρέπει να κυριαρχηθεί μόνο από το χρήμα, από τις επιχειρήσεις, από τα υλικά συμφέροντα.

Πρέπει να είναι μια Ευρώπη του πολιτισμού και της παιδείας. Αυτό είναι το μεγαλύτερό της πλεονέκτημα, η πιο πολύτιμη κληρονομιά της από πάντα. Θυμηθείτε: η Ελλάδα και η Ρώμη, ο Χριστιανισμός, ο Ουμανισμός, το μπαρόκ, ο Διαφωτισμός και η συνέχεια.

Πρέπει να είναι μια Ευρώπη των Δικαιωμάτων του ανθρώπου, που είναι το δημιουργήμά της. Μια Ευρώπη της γυναίκας και του παιδιού. Μια Ευρώπη πιο δίκαιη, που να αγωνίζεται εναντίον των ανισοτήτων, της ανεργίας, του αποκλεισμού – αρνητικά φαινόμενα, τα οποία οι Ευρωπαίοι μπορούν να καταπολεμήσουν μόνο από κοινού. Μια Ευρώπη πιο ανήσυχη για τη διατήρηση της ισορροπίας ανάμεσα στους ανθρώπους, τα ζώα και τη φύση.

Πιστεύω ότι η πραγματοποίηση της όμορφης και σωστής Ευρώπης είναι το μεγάλο σχέδιο που προσφέρεται στη δική σας γενιά. Όλοι έχουμε ανάγκη, ιδιαίτερα όταν είμαστε νέοι, από ένα μεγάλο στόχο, που να είναι ένα ιδανικό και ένα πάθος. Παθιαστείτε για την ευρωπαϊκή οικοδόμηση, το αξίζει. Εάν τη βοηθήσετε να πετύχει, αυτό θα σας γεμίσει τη ζωή, ακόμα κι αν πρέπει να ξεπεράσετε εμπόδια. Τίποτα σημαντικό δεν επιτυγχάνεται χωρίς προσπάθεια.

Jacques Le Goff, *Η Ευρώπη. Μια αφήγηση για παιδιά και νέους*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 1997

Κείμενο 7 Μετανάστες, οι είλωτες της Ευρώπης...

[...] Οι μετανάστες στην Ευρώπη υπολογίζονται σε 14 εκατομμύρια.

Οι περισσότεροι βρίσκονται από χρόνια ή έχουν γεννηθεί στο έδαφος της Ε.Ε. και αποτελούν έτσι τη δεύτερη ή την τρίτη γενιά μεταναστών. Για την ώρα αναγνωρίζονται ως «εξω-κοινοτικοί» ή «αλλογενείς»: όροι που ορίζουν πλέον το μη Ευρωπαϊό, τον «εσωτερικό ξένο» της Ευρώπης. Για πόσο καιρό όμως θα παραμείνουν οι μετανάστες στην Ευρώπη «ξένοι και από αλλού», πληρώνοντας φόρους όπως οι «εθνικοί», όντας μέλη των ευρωπαϊκών κοινωνιών και συμβάλλοντας αρκετά –όπως τονίζουν τουλάχιστον οι ευρωπαϊκές διακηρύξεις– στην οικονομική και πολιτιστική ζωή των ευρωπαϊκών χωρών; Πότε π.χ. θα τους ανα-

γνωρίζεται το δικαίωμα να ψηφίζουν στις δημοτικές εκλογές, να προσφεύγουν στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, να εξασκούν όλα τα επαγγέλματα, δικαιώματα που το Μάαστριχτ επιφυλάσσει μόνο για τους «εθνικούς»; Και εδώ τίθεται ευθέως το ερώτημα: θα γίνουν ποτέ οι μετανάστες Ευρωπαίοι πολίτες; Για την ώρα η ιδιότητα του Ευρωπαίου πολίτη έχει αφεθεί στην απόλυτη δικαιοδοσία των εθνών-κρατών. Στην Ιταλία, ο καινούριος μεταναστευτικός νόμος των Μπόσι – Φίνι το πρώτο πράγμα που έκανε ήταν να εξαλείψει τα δικαιώματα που αναγνώριζε ο προηγούμενος νόμος: το δικαίωμα ψήφου στις δημοτικές εκλογές όπως και την αυτόματη χορήγηση της ιταλικής υπηκοότητας στα παιδιά των μεταναστών που γεννιούνται στην Ιταλία και οι γονείς των οποίων βρίσκονταν επτά χρόνια νόμιμοι στη χώρα.

Στην Ελλάδα, το παράβολο που πρέπει να πληρώσεις για να κάνεις απλώς αίτηση για να γίνεις Έλληνας (και ταυτόχρονα Ευρωπαίος) πολίτης κοστίζει 1.500 ευρώ... Οι πιθανότητες δε για την έγκριση της αίτησης είναι συνήθως μηδαμινές.

Με αυτό τον τρόπο όμως, αποκλεισμένοι από την ιδιότητα του Ευρωπαίου πολίτη, ουσιαστικά από τη δυνατότητα των ίσων ευκαιριών, της ίσης μεταχείρισης και συμμετοχής στην κοινωνική ζωή, το «εικοστό έκτο έθνος» της Ευρώπης, οι μετανάστες, προορίζονται για πολίτες δεύτερης και τρίτης κατηγορίας: «μέτοικοι» και «είλωτες» που θα ζήσουν πάντα με τη «νεύρωση της παραμονής», κυριολεκτικά «πάνω στο σύνορο». Τότε δυστυχώς –γράφει ο Μπαλιμπάρ– βαινουμε προς ένα «εκρηκτικό απαρτχάιντ» που μπορεί «να τινάξει στον αέρα» τις ευρωπαϊκές κοινωνίες και που έρχεται συνάμα σε σκληρή αντίφαση με την επιδίωξη της Ευρώπης για τη συγκρότηση ενός δημοκρατικού μοντέλου σε ηπειρωτικό και παγκόσμιο επίπεδο.

Γκαζμέτ Καπλάνι, εφημ. ΤΑ ΝΕΑ, 2003

Ακούω και μιλώ

1. Σύμφωνα με το συγγραφέα του κειμένου 6, η οικοδόμηση της Ευρώπης πρέπει να βασίζεται πάνω σε κάποιες κατευθυντήριες αρχές. Ξαναδιαβάστε προσεκτικά το κείμενο και βρείτε τις αρχές που προτείνει.
 - Συζητήστε στην τάξη κατά πόσο συμφωνείτε ή διαφωνείτε μ' αυτές.
 - Ποια θεωρείτε ως τα κυριότερα εμπόδια σ' αυτή την προοπτική;
2. Αν οι συγγραφείς των δύο κειμένων (6 και 7) είχαν έναν απευθείας διάλογο μεταξύ τους, σε ποια σημεία νομίζετε ότι θα συμφωνούσαν και σε ποια θα διαφωνούσαν τελικά;
3. Βρείτε και υπογραμμίστε τις αναφορικές προτάσεις με *που* στα κείμενα 6 και 7.
 - Αντικαταστήστε το *που* με τον τύπο της αντωνυμίας *ο οποίος* (-α, -ο) που ταιριάζει σε κάθε περίπτωση.
4. Πώς διαλέξατε το κατάλληλο γένος και τον κατάλληλο αριθμό;
 - Από ποια λέξη καθοδηγηθήκατε σε κάθε περίπτωση;

Διαβάζω και γράφω

1. Στο κείμενο 7 διαβάζουμε: «αυτόματη χορήγηση της ιταλικής υπηκοότητας στα παιδιά των μεταναστών που γεννιούνται στην Ιταλία». Κατά τη γνώμη σας, η λέξη *που* αναφέρεται στους μετανάστες ή στα παιδιά τους;
 - Πώς το καταλαβαίνετε;
 - Αν στο σημείο αυτό χρησιμοποιήσουμε την αντωνυμία *ο οποίος* αντί του *που*, βοηθάμε περισσότερο στην κατανόηση του νοήματος;

2. Συμπληρώστε τις παρακάτω φράσεις με την αντωνυμία *ο οποίος* (-α, -ο), επιλέγοντας τον κατάλληλο τύπο.
- Προσθέστε κόμματα όπου χρειάζεται.
 - α. Οι Ευρωπαίοι πολίτες τα δικαιώματα παραβιάζονται μπορούν να προσφύγουν στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο.
 - β. Οι ευρωπαϊκές χώρες έχω επισκεφτεί είναι τρεις.
 - γ. Η συζήτηση για το μέλλον της Ευρώπης αρχίσαμε χτες είχε πολύ ενδιαφέρον.
 - δ. Οι μετανάστες εργάζονται στην Ευρώπη συμβάλλουν σημαντικά στην ανάπτυξη.

Μαθαίνω ότι:

- ▶ Η αντωνυμία **ο οποίος** συμφωνεί ως προς το γένος και τον αριθμό με το όνομα που προσδιορίζει.
- ▶ Η πτώση αυτής της αντωνυμίας είναι ανάλογη με το συντακτικό ρόλο που παίζει μέσα στην αναφορική πρόταση.

Δηλαδή, μπορεί να είναι:

- σε **ονομαστική**, αν είναι **υποκείμενο** (παράδειγμα)*
- σε **αιτιατική**, αν είναι **αντικείμενο** (παραδείγματα)*
- σε **γενική**, αν είναι **ονοματικός προσδιορισμός** (παράδειγμα)*

* Συμπληρώστε τα κενά με τους αριθμούς των φράσεων της άσκησης 2 που προηγήθηκε.

Επίσης μαθαίνω ότι:

- ▶ Όταν μια σύνθετη ονομαστική φράση προσδιορίζεται από μια αναφορική πρόταση, η χρήση της αντωνυμίας **ο οποίος**, συνήθως, βοηθάει περισσότερο από το **που**, για να καταλάβουμε σε ποιο από τα ονόματα αποδίδεται ο προσδιορισμός.

π.χ. Τα παιδιά των μεταναστών που γεννήθηκαν στην Ευρώπη (= ;;)

ενώ: Τα παιδιά των μεταναστών τα οποία (= τα παιδιά:) γεννήθηκαν στην Ευρώπη

- ▶ Τις πιο πολλές φορές όμως οι παρανοήσεις αποφεύγονται, επειδή άλλα στοιχεία του κειμένου ή οι γενικότερες γνώσεις μας για το θέμα μάς οδηγούν με ασφάλεια στη σωστή κατανόηση.

π.χ. Δεν έχει καταλήξει στη μάρκα του αυτοκινήτου **που** θα αγοράσει.

Οι μάρκες των αυτοκινήτων **που** τον ενδιαφέρουν πιο πολύ είναι οι ευρωπαϊκές.

B4 Το **που** και οι **προθετικές** φράσεις

(Το απόσπασμα που ακολουθεί προέρχεται από διήγημα που δημοσιεύεται στη συλλογή 12 θαυμαστά ταξίδια στην Ευρώπη και το έχει γράψει ένας εντεκάχρονος μαθητής από το Λουξεμβούργο.)

Κείμενο 8 [Στην καρδιά της Ευρώπης]

[...] **Μ**ετά από τρεις ώρες περίπου διαδρομή σ' ένα ομοιόμορφο τοπίο, το πούλμαν σταματάει μπροστά σ' ένα κτίριο με τζαμαρίες, δίπλα στο γνωστό κτίριο, σε σχήμα σταυρού, που βλέπουμε στις φωτογραφίες, με τις δεκαπέντε σημαίες, η μία με τα δεκαέξι αστεράκια, να ανεμίζουν στα κοντάρια τους. Το πούλμαν κατευθύνεται προς το πολυώροφο γκαράζ κι εμείς προς την είσοδο. [...]

Τα κρύσταλλα της εισόδου άνοιξαν αυτόματα μόλις πλησιάσαμε. Ακολουθούμε ένα μακρύ διάδρομο που οδηγεί σε κυλιόμενες σκάλες κι ανεβαίνουμε στον πρώτο όροφο. Δίνουμε τα στοιχεία μας στη ρεσεψιόν, παίρνουμε τις καρτελίτσες μας, τις καρφιτσώνουμε στο πέτο μας και μπαίνουμε σε ένα από τα πολλά ασανσέρ. Στον κάθε όροφο που σταματάμε βλέπουμε απέραντους διαδρόμους, σχεδόν άδειους. Μόνο στον ένατο υπάρχει μια μεγάλη αίθουσα γεμάτη κόσμο. Το ίδιο και στο δέκατο που βγαίνουμε.

Περνάμε ανάμεσα από τα «πηγαδάκια» και προχωράμε προς την είσοδο της μιας από τις έξι αίθουσες συνεδριάσεων του ορόφου. Γύρω από ένα τεράστιο τραπέζι σε σχήμα Π κάθονται οι αντιπροσωπείες των χωρών μελών. Στη μέση ο Επίτροπος και οι βοηθοί του. Πάνω από τα κεφάλια τους οι θάλαμοι των διερχομένων. Απέναντί τους τα τραπέζια των παρατηρητών. Καθόμαστε στις θέσεις μας. Φοράω τα ακουστικά και βγάζω απ' το τσαντάκι μου το μπλοκ και το μολύβι που έχω πάρει μαζί μου για να κρατάω σημειώσεις.

Έχει περάσει πάνω από μία ώρα και η συζήτηση συνεχίζεται, ενώ πολλά μέλη των αντιπροσωπειών έχουν βγει στον προθάλαμο. Παίρνω από το χέρι τη φίλη μου την Μπέρθα που κάθεται δίπλα μου και βγαίνουμε από την αίθουσα. [...]

Περπατάμε στους απέραντους διαδρόμους με την ατελείωτη σειρά των αριθμημένων γραφείων, μέσα στα οποία βρίσκονται από ένας, δύο ή τρεις υπάλληλοι... Άλλοι σκυμμένοι σε έγγραφα ανάμεσα σε κλασέρ και φακέλους, άλλοι μπροστά στα κομπιούτερ, άλλοι να μιλάνε στα τηλέφωνα σε διάφορες γλώσσες, άλλοι να διαβάζουν την εφημερίδα τους κι άλλοι να συζητάνε, πίνοντας τον καφέ τους... Την ένταση και το πάθος των τελευταίων ορόφων εδώ έχουν αντικαταστήσει η ραθυμία και η γραφειοκρατική ανία.

Κάτω από τα παράθυρά τους απλώνονται η πόλη των Βρυξελλών και στο βάθος ο ορίζοντας της Ευρώπης. Αμφιβάλλω όμως αν αυτό το τοπίο γεννάει στην ψυχή τους τα ίδια αισθήματα που ένιωσα εγώ πάνω στο καμπαναριό του χωριού μου.

Λέω τις σκέψεις μου στην Μπέρθα και συμφωνεί μαζί μου!

Guillaume Hofman, «Η καρδιά της Ευρώπης» στο Ζωή Θ. Σπυροπούλου, Αντώνης Δελώνης, *Ανθολόγιο Νεοελληνικών Κειμένων για την Δ', Ε', ΣΤ' Δημοτικού*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 2000

Ακούω και μιλώ

- Βρείτε στο κείμενο 8 και υπογραμμίστε τις παρακάτω φράσεις:
 - «Στον κάθε όροφο..., σχεδόν άδειους»
 - «Το ίδιο... βγαίνουμε»
 - «Περπατάμε..., δύο ή τρεις υπάλληλοι»
- Με ποια ή ποιες λέξεις μπορείτε να αντικαταστήσετε το *που* στις φράσεις α και β, χωρίς να αλλάξει το νόημα; • Ποια από τις εκδοχές προτιμάτε και γιατί;
- Γιατί στο απόσπασμα γ δε χρησιμοποιείται το *που* αλλά η αντωνυμία *ο οποίος*;
- Ποια επιρρηματική έννοια εκφράζουν τα *που* (αποσπάσματα α, β) και η φράση *μέσα στα οποία* (απόσπασμα γ); • Ποια μορφή έκφρασης νομίζετε ότι ταιριάζει περισσότερο στον καθημερινό και ποια στον επίσημο λόγο;

Διαβάζω και γράφω

- Από τις παρακάτω διατυπώσεις ποια ή ποιες σας φαίνονται κάπως αφύσικες ή λανθασμένες;
 - Το καμπαναριό του χωριού μου, που ανέβαινα παιδί, είχε μια θέα μαγευτική.
 - Είχα πάρει μαζί μου το μολύβι που θα κρατούσα σημειώσεις.
 - Τη φίλη μου που πήγαμε στις Βρυξέλλες τη λένε Μπέρθα.
 - Το πούλμαν που ταξιδέψαμε μας άφησε μπροστά στο μεγάλο γυάλινο κτίριο.
- Στα παραδείγματα της προηγούμενης δραστηριότητας αντικαταστήστε το *που* με άλλη ισοδύναμη έκφραση.
- Από τον προφορικό λόγο που ακούτε στο σπίτι, στο σχολείο, στην τηλεόραση συλλέξτε και καταγράψτε στο τετράδιό σας μερικές περιπτώσεις, στις οποίες να χρησιμοποιείται το *που*
 - αντί για το *όπου* ή
 - αντί για μια προθετική φράση με την αντωνυμία *ο οποίος*.

Διαπιστώνω ότι:

- ▶ Συχνά στον καθημερινό λόγο χρησιμοποιούμε το **που** στη θέση μιας προθετικής φράσης ή στη θέση του αναφορικού επιρρημάτος **όπου** είτε όταν θέλουμε να δηλώσουμε τον τόπο (βλ. δραστηριότητα 1, *Διαβάζω και γράφω*, παράδ. α) είτε το όργανο (παράδ. β) είτε τη συνοδεία (παράδ. γ) είτε το μέσο (παράδ. δ).
- ▶ Όταν θέλουμε να διατυπώσουμε λόγο πιο επίσημο ή αν μας ενδιαφέρει να ακριβολογήσουμε, αυτός ο τρόπος έκφρασης πρέπει να αποφεύγεται.

Κείμενο 9 [Ελληνικά... στα αγγλικά]

Word Wise

Atlas Almanac Dictionary Encyclopedia

Search

GO!

Help ?

Word Wise—Speaking of Language

Latin and Greek Word Elements

English is a living language, and it is growing all the time. One way that new words come into the language is when words are borrowed from other languages. New words are also created when words or word elements, such as roots, prefixes, and suffixes, are combined in new ways.

Many English words and word elements can be traced back to Latin and Greek.

A **word root** is a part of a word. It contains the core meaning of the word, but it cannot stand alone. A **prefix** is also a word part that cannot stand alone. It is placed at the beginning of a word to change its meaning. A **suffix** is a word part that is placed at the end of a word to change its meaning.

Greek Roots, Prefixes, and Suffixes

Greek root	Basic meaning	Example words
-anthrop-	human	misanthrope, philanthropy, anthropomorphic
-chron-	time	anachronism, chronic, chronicle, synchronize, chronometer
-dem-	people	democracy, demography, demagogue, endemic, pandemic
-philo-, -phil-	having a strong affinity or love for	philanthropy, philharmonic, philosophy

Greek prefix	Basic meaning	Example words
a-, an-	without	amoral, atypical, anaerobic
auto-	self, same	autobiography, automatic, autopilot
geo-	Earth; geography	geography, geomagnetism, geophysics, geopolitics
micro-	small	microcosm, micro waves, microscope

Greek suffix	Basic meaning	Example words
-logy	discourse, expression; science, theory, study	biology, dermatology
-meter, -metry	measuring device; measure	geometry, kilometer, parameter, perimeter
-phobe, -phobia	one that fears a specified thing; an intense fear of a specified thing	agoraphobe, agoraphobia, xenophobe, xenophobia
-phone	sound; device that receives or emits sound; speaker of a language	homophone, telephone, Francophone

Ιστοσελίδα www.factmonster.com

Ακούω και μιλώ

1. Προσπαθήστε να αποδώσετε στα ελληνικά το νόημα του κειμένου 9. Αν χρειαστεί, ζητήστε τη βοήθεια του καθηγητή σας των αγγλικών.
2. Σύμφωνα με το κείμενο, πολλές νέες λέξεις που χρησιμοποιούνται στα αγγλικά δημιουργούνται με συνθετικά που προέρχονται από την ελληνική γλώσσα. • Οι αγγλικές λέξεις *geography* και *telephone*, που αναφέρονται στο κείμενο, από ποια ελληνικά λεξικά στοιχεία προέρχονται; • Αν έχετε αμφιβολίες, συμβουλευτείτε το λεξικό σας.
3. Οι σύνθετες λέξεις *γεωγραφία* και *τηλέφωνο* είναι αρχαίες ελληνικές λέξεις ή μεταγενέστερες; • Πότε νομίζετε ότι μπορεί να έχουν δημιουργηθεί;

Διαβάζω και γράφω

1. Γράψτε τα λεξικά στοιχεία ελληνικής προέλευσης που αναφέρονται στο κείμενο 9.
2. Σκεφτείτε και καταγράψτε άλλες λέξεις-παραδείγματα από ξένες γλώσσες που να έχουν δημιουργηθεί από συστατικά στοιχεία της ελληνικής γλώσσας.

Κείμενο 10 [Σελίδα λεξικού]

biopsy (*μπαΐοψυ*) βιοψία, μικροσκοπική εξέταση ζωντανού τμήματος ιστού του σώματος <βίος + όψις εξωτερική μορφή, εμφάνιση - **biopsic** (*μπαΐόψικ*) βιοψιακός, ο σχετικός με τη βιοψία

biopsychic, biopsychical (*μπαΐοψαΐκικ, -καλ*) βιοψυχικός, ο αναφερόμενος σε βιολογικά και ψυχικά φαινόμενα <βίος + ψυχή πνοή, ζωή

biopsychology (*μπαΐοψαΐκόλοτζυ*) ψυχοβιολογία, η επιστήμη που ερευνά τα ζωικά φαινόμενα των φυτών και τα ερμηνεύει σύμφωνα με τις αρχές του ψυχοβιολογισμού (ότι δηλ. τα φυτά έχουν ψυχή)

biorhythm (*μπαΐορύθμ*) βιορυθμός, έμφυτος βιολογικός παράγοντας που επηρεάζει τη συμπεριφορά ή διάθεση του ατόμου <βίος + ρυθμός - **biorhythmic, biorhythmicity** (*μπαΐορυθμίσιτυ*) βιορυθμικότητα

biotechnology (*μπαΐοτεκνόλοτζυ*) βιοτεχνολογία, η εφαρμο-

γή των αρχών της τεχνολογίας στις επιστήμες της Ιατρικής και της Βιολογίας <βίος + **τεχνολογία** συστηματική εξέταση

biotelemetry (*μπαΐοτηλέμετρυ*) βιοτηλεμετρία, η από απόσταση παρακολούθηση και μέτρηση βιολογικών λειτουργιών, δραστηριοτήτων ανθρώπου ή ζώου <βίος + **τήλε** μακριά + **μέτρον**

biotherapy (*μπαΐοθέραπυ*) βιοθεραπεία, θεραπεία ασθενειών με προϊόντα που παράγονται από ζώντες οργανισμούς (π.χ. εμβόλια, αντιγόνα κ.λπ.) <βίος + **θεραπεία**

biotic (*μπαΐότικ*) βιοτικός, αυτός που αναφέρεται ή σχετίζεται με τη ζωή < **βιοτικός** ο κατάλληλος για τη ζωή, ζωηρός

biotomy (*μπαΐότομυ*) βιοτομία, ζωτομία, η ανατομία των **ζώων** <βίος + **τομή**

biotope (*μπαΐοτόουπ*) βιότοπος <βίος + **τόπος**

Αριστειδής Ε. Κωνσταντινίδης, *Οι ελληνικές λέξεις στην αγγλική γλώσσα*, 1993

Ακούω και μιλώ

1. Ποιο είναι το πρόθημα των λέξεων της σελίδας του λεξικού (κείμενο 10); • Τι σημαίνει; • Ξέρετε άλλες ξένες λέξεις με το ίδιο πρόθημα;
2. *biology, biochemical, biography*: Προσπαθήστε να βρείτε τις ελληνικές λέξεις που έχουν χρησιμοποιηθεί ως ρίζες και καταλήξεις στις τρεις αυτές αγγλικές λέξεις.

Διαβάζω και γράφω

1. Δημιουργήστε και εσείς μια σελίδα λεξικού (όπως το κείμενο 10), χρησιμοποιώντας ένα άλλο ελληνικό πρόθημα (π.χ. *geo-*, *tele-* κ.λπ.).
2. Ψάξτε σε ξενόγλωσσα βιβλία και σε λεξικά ή σε διαφημίσεις και περιοδικά και γράψτε 10 αγγλικές λέξεις με ελληνική ρίζα.
3. Διαλέξτε τρεις από τις λέξεις που συλλέξατε στις δύο προηγούμενες δραστηριότητες και χρησιμοποιήστε τις σε δικές σας φράσεις.

Διαπιστώνω ότι:

- ▶ Σε πολλές ξένες γλώσσες –ιδίως ευρωπαϊκές– υπάρχουν λέξεις που έχουν **ελληνική ρίζα ή κάποιο συνθετικό ή κατάληξη** που προέρχονται από την ελληνική.
- ▶ Η ελληνική γλώσσα έχει δώσει πλήθος από τέτοια γλωσσικά στοιχεία, ώστε να δημιουργηθούν νέες λέξεις σε ξένες γλώσσες, για να αποδώσουν έννοιες, ιδέες ή επιτεύγματα του τεχνολογικού πολιτισμού.
- ▶ Αργότερα, οι νέες αυτές λέξεις πολύ συχνά επανεισάγονται στην ελληνική γλώσσα για να εξυπηρετήσουν σύγχρονες επικοινωνιακές ανάγκες.
- ▶ Οι λέξεις αυτές, βέβαια, είναι σύγχρονες, αλλά αντλούν τα υλικά τους από την αρχαία ελληνική γλώσσα.

Κείμενο 11 [Τίτλοι από το γαλλικό Τύπο]

Les bibliothécaires défendent

Une politique alternative de l'immigration

RECHERCHE

Bioéthique : zones interdites

Dangers d'une techno-utopie

CYBERESPACE ET DÉMOCRATIE

Pour l'intelligence collective

Κείμενο 12 [Ελληνικά και... στα ισπανικά]

[...] **E**n concreto, cada uno de estos sectores de intervención exige fórmulas y modalidades profundamente diferenciadas según la complejidad de la crisis. Cada acción se prepara en función de diversos factores: la duración y la dimensión de la crisis (tras el genocidio de 1994, ante las fronteras de

Ruanda hubo campos con más de 200 000 refugiados), las características propias de las sociedades afectadas (grado de bienestar, estructuras y costumbres de cada comunidad), el contexto geográfico de la crisis (clima caliente o frío, zona árida o húmeda). Hay situaciones donde las consecuencias de los conflictos provocados por el hombre se añaden a las de catástrofes naturales como sequías, inundaciones y terremotos.

Ιστοσελίδα www.europa.eu.int

Κείμενο 13 [Πίνακας περιεχομένων]

Introduzione e classificazione	pag. 539
Cenni di fisiopatologia dell'osso	541
Metabolismo del calcio e del fosforo	543
Osteopetrosi	546
Osteopeçilia	547
Disostosi cleidocranica e craniofacciale	548
Osteogenesi imperfetta	550
Iprofosfatasia	552
Sindrome di Marfan	564
Osteoporosi	566
Rachitismo	574
Osteoartropatia ipertrofica	591
Displasia fibrosa delle ossa	595
Tumori maligni metastatici	601

Από ιταλικό βιβλίο Ιατρικής

Ακούω και μιλώ

1. Στο κείμενο 11 σας δίνονται πέντε τίτλοι από γαλλικές εφημερίδες. Βρείτε τις γαλλικές λέξεις που έχουν ελληνική ρίζα. • Καταλαβαίνετε τι σημαίνουν οι λέξεις αυτές;
2. Στα κείμενα 12 και 13 υπογραμμίστε τις λέξεις που προέρχονται από την ελληνική γλώσσα, είτε ως προς κάποιο συνθετικό τους είτε ολόκληρες. • Καταλαβαίνετε τι σημαίνουν οι λέξεις αυτές;
3. Οι ελληνικές λέξεις στα παραπάνω ξενόγλωσσα κείμενα σας φάνηκαν λίγες ή πολλές; • Συζητήστε στην τάξη τις παρατηρήσεις σας.

Διαβάζω και γράφω

Ψάξτε και εσείς σε ξένες εφημερίδες και καταγράψτε ελληνικές λέξεις που θα βρείτε είτε αυτούσιες είτε να περιέχουν κάποια ελληνική ρίζα. • Μπορείτε να επισκεφτείτε τις ηλεκτρονικές ιστοσελίδες γνωστών ξένων εφημερίδων για να κάνετε την έρευνά σας. • Ενδεικτικά, σας δίνονται οι ηλεκτρονικές διευθύνσεις: www.unita.it, www.timesonline.co.uk, www.bild.t-online.de, www.dailytelegraph.co.uk, www.elpais.es, www.lemonde.fr, www.liberation.fr

Ακούω και μιλάω

1. Για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις γράψτε μία λέξη που να έχει την ίδια ή παρόμοια σημασία.

λουλούδια (κείμενο 1)	πρόσθιο (κείμενο 3)
αέρας (κείμενο 1 και 7)	όμορφης (κείμενο 6)
δήθεν (κείμενο 2)	ένωση (κείμενο 8)

2. Σε ποια από τα ζευγάρια συνωνύμων, που σχηματίσατε, οι δύο λέξεις δηλώνουν ακριβώς το ίδιο αντικείμενο, την ίδια κατάσταση, το ίδιο γεγονός;
3. Ποιες λέξεις από τα παραπάνω ζευγάρια ταιριάζουν σε πιο «επίσημο» λόγο;
4. Σκεφτείτε γλωσσικά περιβάλλοντα/προτάσεις, στα οποία η μία λέξη του ζευγαριού δεν μπορεί να αντικαταστήσει την άλλη (π.χ. *στο άνθος της ηλικίας της / Αλλά όχι: στο λουλούδι της ηλικίας της*). • Γιατί αποκλείεται η χρήση της άλλης λέξης σε ορισμένες περιπτώσεις;

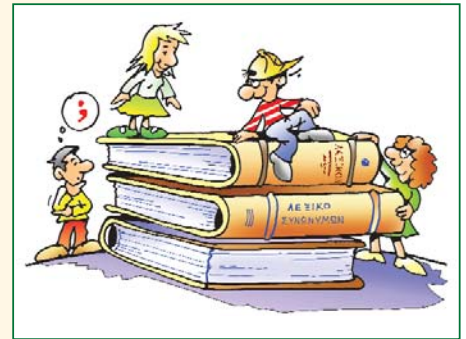

Διαβάζω και γράφω

1. Φέρτε τέσσερα αντίτυπα λεξικών με συνώνυμα στην τάξη. • Χωριστείτε σε τέσσερις ομάδες:
- η πρώτη να αναζητήσει τις λέξεις: Ένωση, Συνομοσπονδίας, ιδιαιτερότητα, ενοποίησης, τυποποίηση, προσήλωση (κείμενο 2),
 - η δεύτερη τις λέξεις: αλλογενείς, διακηρύξεις, χορήγηση, δικαιώματα (κείμενο 7),
 - η τρίτη τις λέξεις: διάβαση, βάνουσα, αντιτάσσει, χοντρά, αρμονία (κείμενο 1),
 - η τέταρτη ομάδα να κάνει το ίδιο με τις λέξεις: αποκλεισμού, ισορροπίας, ιδανικό, να κυριαρχήσει, να καταπολεμήσουν (κείμενο 6).

Με τη βοήθεια των λεξικών βρείτε συνώνυμες λέξεις και αντικαταστήστε τις.

2. Διαβάστε στην τάξη τις προτάσεις που αλλάξατε, αντικαθιστώντας τις λέξεις που σας δόθηκαν παραπάνω με τις συνώνυμες τους. • Συγκρίνετε τη νέα εκδοχή με την αρχική. • Ποιες αλλαγές παρατηρείτε; • Σε ποιο κείμενο οι αλλαγές είναι πιο φανερές και ίσως πιο ενοχλητικές; • Οι λέξεις που βρήκατε εσείς έχουν ακριβώς την ίδια σημασία με τις λέξεις των κειμένων;
3. Συγκεντρώστε τα συνώνυμα που βρήκατε για τη λέξη Ένωση και γράψτε δικές σας προτάσεις χρησιμοποιώντας κάθε φορά και ένα διαφορετικό συνώνυμο.
4. Γράψτε άλλα παραδείγματα χρησιμοποιώντας κάθε φορά και μια συνώνυμη λέξη της λέξης *ιδιαιτερότητα* από αυτές που περιλαμβάνονται στο λήμμα «ιδιαιτερότητα» του Λεξικού της Νέας Ελληνικής Γλώσσας του Γιώργου Μπαμπινιώτη:

Η λέξη **ιδιαιτερότητα** χαρακτηρίζει κάθε μορφής απόκλιση και λειτουργεί ως «μέση» λέξη, ήτοι με θετική (κάτι για το οποίο διακρίνεται κανείς και ξεχωρίζει από τους άλλους) και με αρνητική σημασία (κάτι για το οποίο αποκλίνει κανείς και μειονεκτεί έναντι των άλλων): Οι *ιδιαιτερότητες του χαρακτήρα της για άλλους την κάνουν αξιολάτρευτη και για άλλους το πιο μισητό πρόσωπο*. Η **ιδιορρυθμία** δηλώνει χαρακτηριστικά (συμπεριφοράς, χαρακτήρα, αντιλήψεως) που τείνουν περισσότερο προς το αρνητικό, αλλά που θα μπορούσαν ενίοτε να θεωρηθούν και δημιουργικές παραξενιές (συχνά γίνεται λόγος για τις ιδιορρυθμίες των καλλιτεχνών): Η *ιδιορρυθμία της ζωγραφικής του όχι μόνον δεν ενοχλεί, αλλά επαινείται από τους περισσότερους κριτικούς ως σημαντικό προσωπικό ύφος*. Η **ιδιοτροπία** αποτελεί, κατά κανόνα, αρνητικό σχολιασμό για κάποιον εκ μέρους του ομιλητή: *Οι ιδιοτροπίες του τον κάνουν να ζει απομονωμένος χωρίς φίλους και παρέες*.

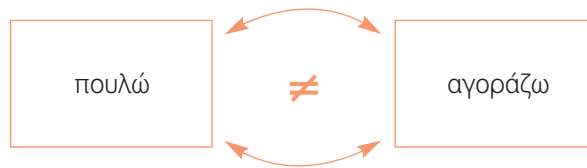

- β. Αντίθετες είναι όμως και δύο λέξεις ανάμεσα στις οποίες δεν υπάρχει καμία ενδιάμεση κατάσταση: αναγκαστικά ένας άνθρωπος (ή ένα πράγμα) μπορεί να είναι ή το ένα ή το άλλο.

- Αυτά τα αντίθετα είναι **δυναδικά αντίθετα**.

- γ. Αντίθετες είναι επίσης δύο λέξεις όταν η μία περιγράφει τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα σε δύο ανθρώπους (ή πράγματα) και η άλλη λέξη περιγράφει την ίδια σχέση αλλά από την πλευρά του άλλου ατόμου.

- Αυτές οι λέξεις λέγονται **αντίστροφες**.

Διαβάζω και γράφω

1. «στην αναζήτηση νέων ιδεών» (κείμενο 2), «όταν είμαστε νέοι» (κείμενο 6), «αρχαία Ελλάδα» (κείμενο 2), οι καθηγητές των *αρχαίων*: Ποια είναι τα αντίθετα των επιθέτων στις παραπάνω φράσεις; • Γράψτε και άλλες λέξεις που έχουν διαφορετικά αντίθετα ανάλογα με τις φράσεις στις οποίες χρησιμοποιούνται.
2. Γράψτε τα αντίθετα των παρακάτω λέξεων και σημειώστε σε κάθε περίπτωση αν πρόκειται για κλιμακωτά, δυναδικά ή αντίστροφα αντίθετα:

άπειρες (κείμενο 1)	θα γεμίσει (κείμενο 6)
έδωσε (κείμενο 1)	εναντίον (κείμενο 6)
ψηλά (κείμενο 1)	ευθέως (κείμενο 7)
αδιαφόρησαν (κείμενο 2)	γονείς (κείμενο 7)
πλεονέκτημα (κείμενο 6)	πάνω (κείμενο 7)
δίκαιη (κείμενο 6)	
3. Η λέξη *απαρτχάιντ* (κείμενο 7) είναι μια ξένη λέξη που χρησιμοποιείται όμως και από Έλληνες ομιλητές. Εξηγήστε τι σημαίνει και σε ποιες περιπτώσεις χρησιμοποιείται.
4. Στο κείμενο 7 υπάρχουν οι λέξεις *είλωτες* και *μέτοικοι*. Τι ξέρετε για την ιστορική προέλευση και την αρχική σημασία καθεμιάς από αυτές τις λέξεις; • Τι νομίζετε ότι σημαίνουν μέσα στο κείμενο που διαβάσατε; • Μπορείτε να βρείτε συνώνυμους τους;

Ακούω και μιλώ

1. Στην Ευρώπη έχουν διαμορφωθεί τρεις στάσεις απέναντι στις ΗΠΑ:

Η πρώτη είναι το «αμερικανικό όνειρο». Η αμερικανική εκδοχή της ελεύθερης αγοράς για κάποιους αποτελεί πρότυπη μορφή καπιταλισμού.

Άλλοι θεωρούν ότι οι ΗΠΑ και η Ευρωπαϊκή Ένωση βρίσκονται σε διαρκή ανταγωνισμό.

Τέλος, υπάρχουν και κάποιοι που εκτιμούν ότι υπάρχει σύμμετρη σχέση μεταξύ ΗΠΑ και Ευρωπαϊκής Ένωσης με έντονη αλληλεξάρτηση στον οικονομικό τομέα.

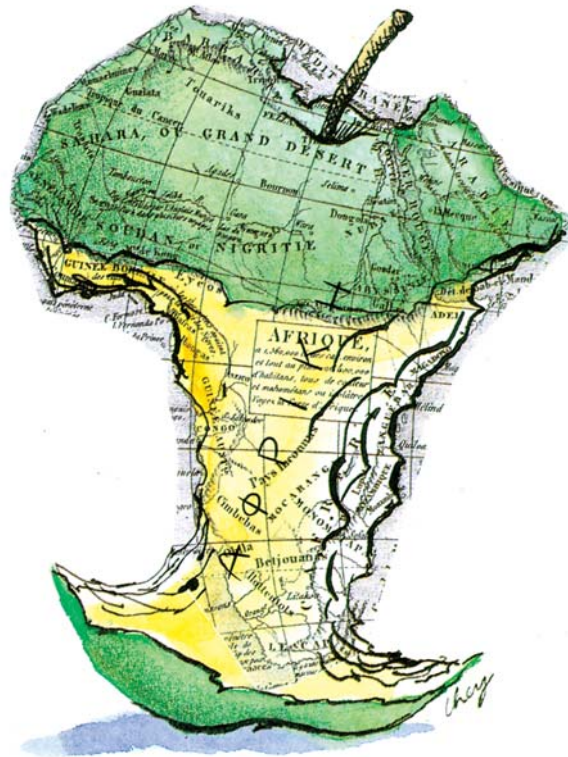

- Η γυναίκα που απεικονίζεται στο σκίτσο παριστάνει την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ποια από τις τρεις αυτές στάσεις φαίνεται να οραματίζεται;
- Συζητήστε στην τάξη ποια σχέση μεταξύ ΗΠΑ και Ευρωπαϊκής Ένωσης υποδηλώνεται στο σκίτσο.

Ηλίας Μακρής, περ. «Κ»,
εφημ. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 2003

2. Συσχετίστε το διπλανό σκίτσο με το κείμενο 6.
 - Ποια θεωρείτε εσείς ότι είναι η προτιμότερη στάση της Ευρώπης απέναντι στον Τρίτο Κόσμο;
 - Για ποιους λόγους;

Σκίτσο του Charley Case
στο Jacques Le Goff, *Η Ευρώπη*.
Μια αφήγηση για παιδιά και νέους,
μτφρ. Βάσιας Τσακόπουλος,
εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 1997

Διαβάζω και γράφω

1. Αν το σχολείο σας δε συνεργάζεται με σχολεία από άλλες ευρωπαϊκές χώρες, προσπαθήστε να έρθετε σε επαφή με κάποια σχολεία ευρωπαϊκών χωρών. • Ετοιμάστε ένα κείμενο, στο οποίο θα παρουσιάζετε το σχολείο και τη χώρα σας και θα εξηγείτε τους λόγους για τους οποίους επιθυμείτε τη συνεργασία μαζί τους. • Αποφασίστε τι είδους κείμενο θα γράψετε (επιστολή, e-mail κ.λπ.) και αξιοποιήστε για το σκοπό αυτό στοιχεία από τα κείμενα της ενότητας.
2. Είστε πολίτες μιας Ευρώπης που σταδιακά ενοποιείται. Τι περισσότερο ελπίζετε και τι κυρίως φοβάστε από την προοπτική αυτή; • Γράψτε ένα κείμενο, το οποίο στη συνέχεια θα διαβάσετε στην τάξη σας προκειμένου να αποτελέσει αφορμή για προβληματισμό και συζήτηση.

Χρησιμοποιήστε (ατομικά ή χωρισμένοι σε ομάδες) τα παρακάτω κριτήρια αξιολόγησης για να κρίνετε αν στα κείμενα που γράψατε οι ίδιοι ή οι συμμαθητές σας:

- διακρίνονται με σαφήνεια οι θέσεις σας και οι προβληματισμοί σας,
- αιτιολογούνται επαρκώς οι κρίσεις σας,
- ενσωματώνονται συγκεκριμένες γνώσεις που αφορούν την Ευρωπαϊκή Ένωση,
- χρησιμοποιείται το κατάλληλο λεξιλόγιο αναφορικά με τα θέματα που τίγονται στο κείμενό σας.

Διαθεματική εργασία

1. Μελετήστε τις παραστάσεις των τραπεζογραμμάτων ευρώ. • Χωριστείτε σε επτά ομάδες – όσες τα τραπεζογραμμάτια. • Δείτε προσεκτικά τις παραστάσεις και αναγνωρίστε τους αρχιτεκτονικούς ρυθμούς τους. • Φτιάξτε ένα ενημερωτικό φυλλάδιο για τους ρυθμούς αυτούς και την ιστορία τους και μοιράστε το στο σχολείο. • Σε συνεργασία με τον καθηγητή της Αισθητικής Αγωγής και των Μαθηματικών, αντιγράψτε τις παραστάσεις. Κάντε τες μεγαλύτερες, αναλογικά σε κλίμακα, ώστε να φαίνονται καλύτερα οι λεπτομέρειές τους. Χρωματίστε τες. Ενσωματώστε τις ζωγραφιές σας στο φυλλάδιο.

Εναλλακτικά:

2. Φανταστείτε ότι είστε ταξιδιώτες με τη μηχανή του χρόνου στην ιστορία της Ευρώπης.
 - Επιλέξτε την περίοδο της ευρωπαϊκής ιστορίας στην οποία θα ταξιδέψετε. (Προτιμήστε μία από τις περιόδους της Ιστορίας που διδάσκεστε τη χρονιά αυτή.)
 - Κάθε μαθητής μόνος του είτε χωρισμένοι σε ομάδες 3-4 ατόμων, επιλέξτε τη χώρα που θα επισκεφτείτε.
 - Σε ένα κείμενο:
 - α. Αφηγηθείτε τη συνάντησή σας με κάποιο σημαντικό πρόσωπο που θα μπορούσατε να έχετε συναντήσει στην κάθε χώρα την περίοδο που επιλέξατε.
 - β. Περιγράψτε κάποια σημαντικά μέρη που θα μπορούσατε να είχατε επισκεφτεί.
 - γ. Μιλήστε για κάποια σημαντικά έργα τέχνης που θα μπορούσατε να γνωρίσετε στη χώρα που επισκεφτήκατε.
 - δ. Παρουσιάστε τα αντικείμενα που θα φέρνατε μαζί σας πίσω στην πατρίδα σας.
 - ε. Αποκαλύψτε τις σκέψεις που σας δημιουργούνται ύστερα από αυτό το ταξίδι σας στο χρόνο.
 - Κάντε ένα μεγάλο κολάζ με λέξεις κλειδιά, εικονογραφικό ή άλλο υλικό και κείμενα που συγκεντρώσατε.

ΑΣ ΘΥΜΗΘΟΥΜΕ ΤΙ ΜΑΘΑΜΕ Σ' ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ

Αναφορικές προτάσεις

Ονοματικές

Επιρρηματικές

	Επιθετικές	Ελεύθερες		Ελεύθερες
Αντωνυμίες με τις οποίες εισάγονται	Αντωνυμίες με τις οποίες εισάγονται

- ▶ Στον επίσημο λόγο, όταν θέλουμε να δηλώσουμε τον τόπο, το όργανο ή τη συνοδεία, αποφεύγουμε να χρησιμοποιούμε τη λέξη και προτιμούμε την κατάλληλη πρόθεση με την αντωνυμία
- ▶ Πολλές ξένες λέξεις έχουν φτιαχτεί από, και που προέρχονται από την αρχαία ελληνική γλώσσα.
- ▶ Οι λέξεις *ωραίος*, *όμορφος* λέγονται συνώνυμες, γιατί
- ▶ Οι λέξεις *κρύος*, *ζεστός* λέγονται κλιμακωτά αντίθετα, επειδή
- ▶ Οι λέξεις *ζωντανός*, *νεκρός* λέγονται δυαδικά αντίθετα, επειδή
- ▶ Οι λέξεις *παππούς*, *εγγόνι* λέγονται αντίστροφες, επειδή